

Cimbora

2021.
február

Rajzokkal lehet mesélni
Orosz Annabellával,
a *Vajon Nagyi*-könyvek illusztrátorával
beszélgettünk / 4. oldal

A legérdekesebb Cimbora-olvasmányok online is elérhetőek

A Cimborában megjelent legérdekesebb cikkek egyhelyen: folyamatosan bővülő rovatokkal, versekkel, ifjúsági és gyermekirodalommal, interjúkkal és barangolásokkal történelem, néprajz, kultúrtörténet érdekességei között, film- és könyvajánlókkal várunk a **cimbora.net** címen.

Az online megjelenést az Erdélyi Médiatér Egyesület teszi lehetővé.

Cimbora

kíváncsi diákok lapja

2021. február, XXXI. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

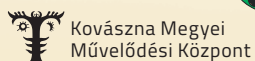
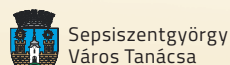
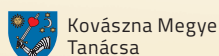
A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE1505V01455331500
BRD Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edő,
Jakab Villő Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Müller Henrietta, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Vetrő-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Orosz Annabella illusztrációi. Összeállította: Csillag István
Borítóterv, könyvtypográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimbora-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Tartalom

Cimbirodalom

Rajzokkal lehet mesélni

Orosz Annabellával, a Vajon Nagyi-könyvek illusztrátorával beszélgettünk 4. oldal

Csak 1 vers

LÖVÉTEI LÁZÁR László rovata

CARL SPITTELER: *Csak király* 7. oldal

Hagyományos cigány mesterségek és foglalkozások

VÉGH BALÁZS BÉLA rovata

Kosár- és seprűkészítés 8. oldal

Edóságok

GERGELY EDŐ rovata

Maskura 10. oldal

Cimbi olvasólámpája

JAKAB VILLŐ HANGA rovata

KATHY KACER–ERIC WALTERS: *Nagyapa hegedűje* 11. oldal

A futárral érkező színdarab – Kettős: játék (JELI VIKTÓRIA–TASNÁDI ISTVÁN) 14. oldal

Szín-tér

VETRŐ-BODONI BARNABÁS rovata

Alázattal a teremtésért

A Szín-téren Simó Enikő sepsiszentgyörgyi kiállítása 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Fekvőhelyek középkori kódexekben és festményeken 18. oldal

A puszta földtől a mennyezetes ágyakig 19. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

2021 nyertesei (2.) 23. oldal

Kamasz(Ok)

NÁDASDI CSILLA EMESE rovata

Homo ludens: a játékos ember 24. oldal

Ti írtátok

Cimbora-kihívás 2. / Varga Dóra képregénye 25. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója 29. oldal

Keresztretjtvény

FORRAI TIBOR rovata

Keresztretjtvény – Romhányi József versei 30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata

Fekvőhelyek festményeken 31. oldal

Rajzokkal lehet mesélni

Képek meséje: Orosz Annabellával, a *Vajon Nagyi*-könyvek illusztrátorával, vizuális teremtőjével beszélgettünk a frissen megjelent *Vajon Nagyi és a száguldó város* illusztrációvilágáról

„Deák Ferenc grafikáin nőttem fel. Rusz Livia munkássága is meghatározó volt számomra. Nagyon sok szép gyerekkönyvvel találkoztam, nagyon sok orosz nyelvű mese volt lefordítva az eredeti illusztrációkkal, éreztem, hogy más országból származnak azok a rajzoló. Amikor még nem tudtam olvasni, a képek által értettem meg, hogy mi a cselekmény, majd továbbgondoltam. **Emlékszem, milyen nagy csodának élttem meg, amikor a templomi freskók alapján egy egész történetet ismertem fel, és magamtól mesélhettem el.** Azt tapasztaltam meg, hogy rajzokkal lehet mesélni, és sokan ugyanazt értik meg belőlük.”

Orosz Annabella

– Ahogy magam előtt tartom a *Vajon Nagyi* mindkét kötetét, a borítókön számos különbséget látok, amelyek a történetben is visszaköszönnék. **A *Vajon Nagyi és az aranyásók* világos háttérén vidéki környezet tűnik fel kis házikóval és fűvel benőtt tájjal, míg a szem ellát. A *Vajon Nagyi és a száguldó város* borítója ellenben sötét alapú, cikáznak rajta a színek, a kódok, a leselkedő szempárok. Melyek voltak a fő szempontjaid az új borító megtervezésekor?**

– Az első *Vajon Nagyi* egy természetközeli világot tár fel hagyományos értékeivel. Ennek védelmére irányult Szabó Róbert Csaba (a továbbiakban: Sz. R. Cs. – szerk. megj.) megálmodott története. **A második kötet viszont az aktuális társadalomra hangolódik.** Mi az a nemzedék vagyunk,

akik egy technológiamentes gyerekkort éltünk, és a ránk zúduló nyugati világot filmekből ismertük. Hamarosan rájöttünk, mekkora áldozattal jár a felgyorsult világ, amelynek ismeretében már tudunk, tudnánk változtatni. A cikázó vonalak csak sejtetik a rohanást. Egy darabig lenyűgöző benne lenni, ugyanakkor a látvány és az emberekre gyakorolt hatása teljesen elgondolkodtató. Ez volt az elképzelés.

– **Részben továbbrajzoltad a *Vajon Nagyi* már megalkotott világát, hiszen a történet központi hősei nem változtak, nagyit, a manókat, Ferkót és Zsuzsit**

átolvasom a meséket. írásokat. és iezvetelek.

már ismerjük. Ugyanakkor a mese hősei ezúttal teljesen új közegben, más hangulatú világban találják magukat. **Mi volt kihívás az új világ képi megalkotásában?**

– Lévén, hogy napjaink Kolozsvára elevenedik meg, nem hagyhattam figyelmen kívül a jelenlegi helyzetet: azt, hogy a város tele van egyetemistákkal, hogy nyüzsgő, mozog, él, forgalmas, mozgalmas. **Az illusztrációt szeretem úgy használni, hogy fel lehessen benne ismerni aktuális elemeket, valamint időkapszulaként,** hogy majd tíz-húsz év múlva metszetet adhasson a jelenről. Imádom Kolozsvár épületeit, és el-eljátszom az építészeti elemekkel. Jelen esetben fontosnak tartottam, hogy erre a városra hangoljam a rajzokat, mert Sz. R. Cs. **jó kis útvonalat teremtett az olvasók számára, amely bemutatja ezt a várost.** Teljesen biztos, hogy útikalauzként is használnám a mesét, ha Kolozsvárt mutatnám be a vendégeimnek.

– **Úgy érzékelem, hogy nemcsak a nagyiek sztorija követte a növekvő, kamaszodó olvasók korát, hanem a képi világ is vagányabb, menőbb lett: a színekre, a merész formákra, a divatos alakokra gondolok itt. A képek másik része, például a belső terek, köztük Felicián manó boltja, továbbviszik az Aranyhegy lábánál elterülő mesés falucska varázslatos hangulatát. Mennyire adta magát a mai modern, illetve a mesei hangulat kettőssége?**

– Én nagyon szeretem Sz. R. Cs. *Vajon Nagyi*-ját, szerkezetileg teljesen átlátható, és a fordulatoknak megvan a helyük és az okuk. **Merészebben dolgoztam a városi részekkel,** mert jobban adták magukat: a ruhák, a mozgás... fantasztikus és magával ragadó. Viszont csali is. Az előző részből azért is hoztam át néhány elemet, hogy utaljak rá, **a Nagyi most is ugyanazokat az értékeket védi. Mesehőseink a fantasztikum szüleményei, az idő és az időérzékelés különböző fizikai és filozófiai jelentéseit öltik magukra.** Magukban rejtik az általános emberi személyiségjegyeket is, így bennük könnyedén önmagára ismerhet az olvasó.

– **A rajzok elkészítésekor használtál-e új módszereket? Hogyan dolgozik a grafikus egy könyv illusztrálásán? Egyeztetted a szerzővel a munkafolyamat alatt is?**

– Van, amikor első olvasás után sikerül felvázolni a kulcselemek kapcsán a történetet. **Minden ága-bogát szeretem ismerni a leírt világnak,** leginkább azért, hogy ha valamivel kitégítem az eszköztárat, az ne botlassza a képolvást... **A gyerekek hamarabb felfedezik, ha valami nem stimmel.** A Gutenberg Kiadónak köszönhetően kapok egy betördelt anyagot, amelyet általában bővíteni szoktunk, de ad egy szerkezeti rendszert, amelyből jól el lehet indulni. **Sokszor**

firkálok. A firkák sokszor egymásra kerülnek, és izgalmas dolgokat lehet kihozni belőlük.

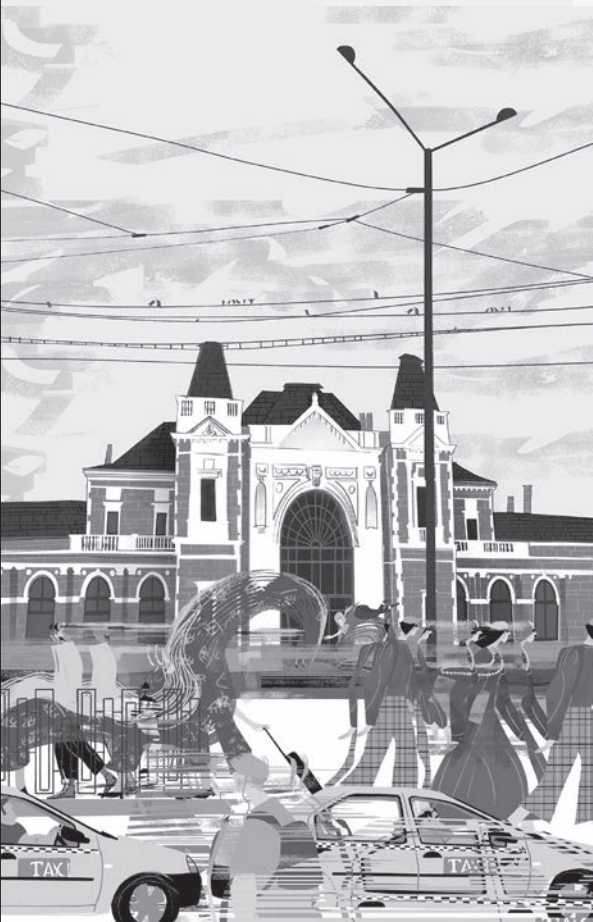
– **Vajon lehetséges volna, hogy megmutass nekünk néhány olyan rajzot, tervet, amelyet nem fejeztél be, vagy nem került be a könyvbe, hogy betekinthesünk egy könyvillusztráció készítésének folyamatába?**

– A vázlataimat inkább komponálásra szoktam használni, jegyzetekkel, sokszor direktbe rárajzolom a véglegest, így **van is, meg nincs is vázlat.** Vannak rajzok, amelyek vázlat nélkül jönnek létre.

– **Melyik a kedvenc jeleneted, részleted a *Vajon Nagyi 2.* illusztrációi közül? Talán olyasmis is lehet, amit csak a nagyon figyelmes olvasók vesznek észre?**

– Sok részt szeretek benne, ismerős világot rajzoltam. Igen, van néhány apróság elrejtve, érkeztek már visszajelzések is ezekre vonatkozóan, és örömmel fogadtam, hogy a szülők is jelezték. Ha választani kell, akkor az Antikvárium, mert bizony, jártam benne, és nagy kincseket találtam egyetemistaként.

Kolozsvárhoz. Melyik helyszínt idézted fel legszívesebben és miért?

– Azt hiszem, egy kicsit újra megéltem az egyetemi éveket, tereket. Remélem, hogy Sz. R. Cs. történetével sok szülő is visszatér majd Kolozsvárra, legalább gondolatban: **újra találkoznak valakivel a Matyi téren a „ló fejénél”, vagy éppen felsétálnak a Fellegvárig, vagy utaznak a 30-as busszal, esetleg randiznak a botanikus kertben.** Gyermekekként valószínű,

hogy ezek a helyek mentesek az emlékektől, de ha a szülővel közösen olvassák a meseregényt, sokkal intenzívebb lehet az élmény ebben is.

Egyetemistaként a grafika tanszék műhelye volt a mindenünk: nagy eperfa állt az épület előtt, illata belengte az udvart, és késő estig alkottunk jó hangulatban. „Plikkes” kávéit ittunk. A másik fontos helyszín a színház volt. Nem volt sem tévénk, sem okostelefonunk, sem gyors internet, így maradt a mozi vagy színház. Legtöbbször a színház volt az a hely, ahol bekapcsolódtunk a nagyvilági életbe.

– Az utolsó, egész oldalas kép a térdig érő fáról egészen sötét lett, tintakék és barna. Számodra milyen hangulata volt a történet végének, van még remény, hogy jobbá váljanak a dolgok?

– A kéknek szimbolikus jelentése van: gyakran jelenti a bizalmat, tudást, magabiztosságot és a hitet. Ahogyan a térdig érő fa is hordozza magában a világmindenség tartószerkezetének jelentését. Mesehőseink nem hiába választották ezt a megoldást. Remény mindig van, hogy a dolgok jobbá válnak, ha teszünk ezért.

Kérdezett: Jakab Villő Hanga

– Gondolom, számodra is meghatározó élmények fűződnek

CARL SPITTELER

Csak király

Cornelius Clemens konzul szólt: „Kivánom, hogy minden rabszolgám csak azt a munkát kapja, amelyhez kedve, vágya vonja. Csak mit szívesen, azt végezzük jól el. Rossz helyre téve mit sem ér az ember, jó fazekas is kontár kerti munkán.”

De egyszer szemlét tartott birtokán s látott egy szolgát, akin gúnyolódtak a többiek, mert az sután s ügyetlen munkált az úton, tétován, ütése saját ujját sebezte kalapáccsal.

Kedvetlenül fordult tisztartójához a konzul, és szemével kérdi, mint van. „Bocsáss meg”, szól az, „mindent megpróbáltam a kallótól a takács műhelyéig, de ez bizony nem értett semmihez sem.”

Cornelius Clemens most türelme-vesztve ily szóval fordult az ügyefogyotthoz: „Mi volt hát otthon, mondd, a mesterséged?” A rabszolga bánatfelhőzte arcát sötét göggel emelte: „Csak király.”

A konzul hallgatott, részvéte felkelt s az ember sorsán hosszan eltűnődött. S mert kegyes úr volt, így szólt: „Öljétek meg.”

Szerb Antal fordítása

Szerb Antal mára klasszikussá lett, *Száz vers* című antológiáját lapozgatva torpantam meg a Nobel-díjas svájci német író fenti versénél. Megtorpanásom oka nagyon egyszerű: Szerb Antal nem volt költő (bár – esszéit olvasva – akár az is lehetett volna), mégis fontosnak tartotta, hogy saját fordításban szerkessze be a „kortárs” Spitteler egyik versét Szapphó, Catullus, Horatius és mások versei közé. Mit látott

Carl Friedrich
Georg Spitteler

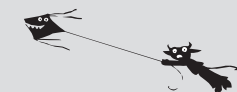
(1845, Liestal – 1924, Luzern)
Nobel-díjas svájci költő

meg Szerb Antal a *Csak király*ban, hogy muszáj volt neki tökéletesen lefordítania a vers drámai jambusait, sőt, idézte is a verset a világirodalom remekei között?

Se időm, se kedvem nem volt ától cettig végigolvasni a római történetírókat, hogy „referenciális síkon” vajon hiteles-e a versben elbeszélte történet. Nem tudom tehát, hogy élt-e a Római Birodalomban Cornelius Clemens nevű konzul, és ha élt, mikor: a köztársaság korában-e, vagy a véreskezű császárok őrjöngése idején?! Fontos-e egyáltalán ez a kérdés? Vagy elég nekünk annyi, hogy a költészet síkján akár igaz is lehet a sztori: rengeteg aprócska királyság hódolt be a világbirodalomnak – vagy éppen lázadozott a hódítók ellen, belekalkulálva az ellenállásba azt is, hogy királyból pillanatok alatt rabszolga lehet az ember.

Ismét megkérdezem: vajon mit láthatott-sejthetett meg a később munkaszolgálatban elpusztult Szerb Antal Carl Spitteler versében? „Fortuna szekerén okossan ülj, / Ugy forgasd tengelét, hogy ki ne dülj” – olvashatjuk a magyar Faludi Ferenc versében. „Okossan” udvarolt-e Szerencse istennőnek a *Csak király* királya? Hiszen ha behódol a világbirodalomnak, akkor porig alázva ugyan, de kliens királyként élhetett volna „élete végéig”. „S mert kegyes úr volt” – olvassuk Spitteler versében a római konzulról. Emberséges ember volt-e Cornelius Clemens, amikor megölette „király” rabszolgáját?

Nem kötelező válaszolni ezekre a kérdésre, viszont jó lenne, ha – legalább néha-néha – az ember sorsán mi is hosszan eltűnődnénk.

Kosár- és seprűkészítés

A kevés földdel rendelkező vagy nincstelen falusi családok az idénymunkák mellett megélhetésüket a környezetükben található természetes alapanyagok (gyékény, sás, vessző, fa stb.) feldolgozásával biztosították a múltban is. A kosár- és seprűkötés kiegészítő jövedelemként szolgál ma is sok közösségnek. A kosárfonás és a seprűkészítés a letelepült vagy félnomád életmódot folytató cigányok között terjedt el, főleg ott, ahol más mesterséget nem ismertek.

A kosárfonás művelőinek cigány nyelvű elnevezése *koshnicari* (kosárfonó). A kosarak (*koshnica*) különböző méretben készülnek, rendeltetésük szerint, például tojáshoz, zöldségnek, gyümölcsnek, kenyérnek stb. A fonáshoz fűzavesszőt (*salchin*) használnak. Tavasszal a nedves homokba (patak vagy folyó partján) leszűrnak néhány levágott fűzavesszőt, ezek szépen megélednek és gyorsan fejlődnek. A legmegfelelőbb az alacsony növésű, barnás kérgű fűz, mert

ennek ága hajlékonyabb. A kosárfonás leginkább használatos nyersanyaga a vörös és zöld szárú vessző, vagyis a vörös fűz, a rekettyefűz és a cinegefűz. Kemény, de hajlékony vesszőfajták, így alkalmasak a megmunkálásra. A hámozatlan vesszőt használó, igénytelenebb kaskötés a folyók és erdők közelében levő településeken elégíti ki a helyi igényeket. A vesszőszedés késő ősszel történik, amikor a vesszőt már megcsípte a dér, ellenkező esetben a vessző nem hajlik, hanem pattan, törik. A szedéshez egyszerű kerti metszőollót és egy vesszővágó kést használnak. A levágott vesszőt tíz napig vízben áztatják, de főzéssel vagy gőzöléssel is csökkenthetik a merevségét, főleg a tartósabb kosaraknál szükséges ez, amelyekhez erősebb vesszőket használnak. Finomabb fonásra a vékony, egyéves vesszőt választják.

A kosárfonás menete

A kosárfonás a vesszők osztályozásával kezdődik. Minden vesszőszálat megheggyeznek és kupacokba raknak vastagságuk szerint. A legvastagabbak fenékpálcák lesznek, a következők oldalkarók, talpvesszők, fonóvesszők, a legvékonyabbak fenékvesszők, ezekből fonják a feneket.

1. A fonás során a feneket készítik el először. Két egyforma, erősebb ágat, a fenék méretének megfelelőt egymásba helyeznek kereszt alakban. Nagyságtól függően három-négy-öt

pálcát középen meghasítanak, a hasítékba belehelyezik a másik három-négy-öt fenékpálcát. Ezt körbefonva készül el a kosár fenéke: a fenékkereszthez vesszőkarókat helyeznek, ebből készítik el a fenékszegést. Ezt követően készül el a kosár oldala. 2. Ebbe a fenékbe kell a vesszőket beledugdosni és megtörve felhajtani, majd fent egy kötegbe lazán összekötni. 3. Ezután a vesszők körbefonása következik úgy, hogy az egyik szál kívül legyen, a következő pedig belül. Fonás közben finoman leütögetik a szálat, hogy szorosan álljanak és jól feküdjenek egymáson. 4. Befejezésül elkészítik a kosár felső részét, a karimáját. A kosár akkor lesz kész, amikor rákerül a fül is. Az egyik módszer, amikor ceruzavastagságú botot tűznek az elkészült kosár karimája alá, majd megerősítik dróttal, hogy ki ne csússzon. A másik módszer szerint több vékony vesszőszál összetekéréssel készítik el a fület. 5. Igazítás, a kiálló részek levágása, festés. 6. A kosárfonók többféle kosarat készítettek, többek között

halfogó kosarakat, ruháskosarakat (háncstalanított vesszőből), kotlós csirkét védő kosarakat (kasokat).

A seprűkötéshez szintén vörös szárú vesszőt használnak, míg a fonáshoz az egyszálú, hajlékonyabb vesszőket válogatják, addig a seprűhöz a keményebb, sok mellékágú vessző az előnyösebb. A seprűkötők kétféle seprűt készítenek. Az egyik fajta a henger alakú (*shilava*), amelynek fanyele van. Körébe kötik a vesszőt a vastagabb végénél fogva. A seprű alsó része 30–40 cm szélességű, sűrű vékony vesszőrétegekkel, hogy jól söpörjön. A nyelet kialakíthatják magából a vesszőből is, vagyis a nyél tulajdonképpen a vessző vége. A vessző vastagabb, egyszálú végét egy nyísszantással megheggyezik, ebből alkotnak egy maréknyi csomót. A szoros csomóba fogott vesszőt dróttal körültekerik a nyél legfelsőbb részén, majd ilyen módon rögzítik 3–4 helyen lefelé haladva, egymástól 20–30 cm-re. A lenti szétágazó szálat 2–3 kisebb csomóba osztják, ezeket külön-külön is összefogják dróttal. A másik fajta az ún. lapos seprű (*motura*). Egy fakeretre egyszerű fonással ráfonják a vesszőt, és nyelet erősítenek bele. Ez a fajta seprű erősebb, mint a másik, istállók, udvarok seprésére, télen a hó eltakarítására használják.

Felhasznált forrásmunkák – Rostás-Farkas György: *Ósi cigány mesterségek és foglalkozások (Le romenge butya)*. Budapest, 2000. Bódi Zsuzsanna: *Magyarországi cigány mesterségek. Cigány Népművészek Országos Egyesülete*, Budapest, 2001. Hagyományos roma mesterségek a határ menti régiókban. Türr István Képző és Kutató Intézet. Nyíregyháza, é. n.

Néprajzi megítélés

Parasztgazdaságokban nélkülözhetetlen a kétfülű kosár, amit két kézzel ölbe véve vagy ketten szállítanak. Régebbi változata félgömb alakú, a földre téve kissé billegő. Ez ma főleg a Felföldön és Erdélyben használatos. Újabb változatának lapos, kerek az alja. Elterjedéséhez a 19. században szervezett kosárfonó tanfolyamok is hozzájárultak. Különösen kedvelt az Alföld, Kisalföld és a Dunántúl tájain. Mindkét forma több méretben készül, a rendeltetésének megfelelően. Anyaga is változatos, hiszen készíthetik hasítatlan, hántolatlan fűzavesszőből, iszalagból, szilácsból (hasított mogyoró-, tölgy-, juhar-, hársszalag). Nagyobb parasztságokban 40–50 különböző méretű kast, kétfülű kosarat is tartottak mindenféle termények, anyagok szállítására. Elnevezésük tájanként és rendeltetéstől függően is változik. Háromszéken 1548-ban már említik a polyváskast. A Felföldön általában fülkosár, füleskosár (Hontban filkas), a Tiszántúl északi részén kasita, a Székelyföldön kas néven ismerik. A Dunántúl nagyobb részén véka, a nyugati széleken silinga, Zalában körbec, Mátysföldön opálka, Baranyában német kosár a neve. Ismert dolog, hogy a bányászok, szén- és mészégetők, sírásók, különböző földmunkások is használtak kétfülű kosarakat. (Paládi-Kovács Attila)

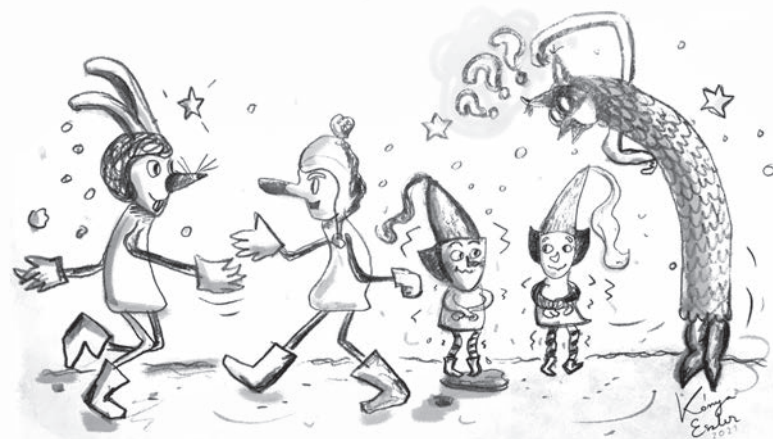
A seprű a népi hitvilág elterjedt, sokféle célra, elsősorban rontás elhárítására használatos mágius tárgya. Eredetileg általában nyírfavesszőből készült, így örökölhette a nyírfának tulajdonított rontáselhárító hatást. A ház és főleg az istálló ajtajába támasztották, hogy a „rossz” vagy a boszorkány be ne mehessen, különösen, ha a lakók távol voltak vagy az istállóban újszülött állat volt, de ilyen jellegű használata az emberi élet és gazdálkodás, házimunkák sok mozzanatát végigkísérte (pl. szoptató anyja lábát villámlás esetén rátette, megrontott tehén tejét seprűre fejték, a vetőmagot átsurgatták rajta; szemverés esetén a kicsirkéket húgyos seprűvel csapkodták meg; a vihar elhárítására seprűt dobtak az udvarra stb.). Másrészt a seprű a boszorkány közismert attribútuma: elterjedt hiedelemmondák szerint seprű átadásával adja át a tudományát, illetve rajta lovagol. (Magyar Néprajzi Lexikon)

Maskura

Farsangkor mi még jártunk maskurázni. Szokás volt a faluban, hogy baráti társaságok, szomszédok, főleg gyerekek, fiatalok összeverődtek, beöltöztek valamiknek, az egyik nagyobb fiút megtették vezetőnek, ő nem öltözött be semminek, csak kalapot csapott a fejébe, botot vett a kezébe, és elindultak maskurázni. Bekopogtak ismerős házakhoz, rokonokhoz. Amikor más-más utcákban lakó gyerekek verődünk össze, mindig akadt olyan öregasszony, öregember, akit csak egyikünk ismert. Mert minket ismert ugyan az egész falu, de mi nem az egész falut. Mentünk a sötét, kivilágítatlan utcán, vagy inkább botorkáltunk, csiszonzkáltunk, ha nagyobb távot kellett megtenni, míg a célba vett házig elértünk. Jól meg is fagyunk útközben.

A nagyobbaknak már volt több eszük, ők, még akkor is, ha fiúk lányoknak öltöztek be, a ruhájuk alá felvették a téli ruhákat. Nem úgy mi, a barátnőmmel, első farsangunkkor. Ő négyéves

Kónya Eszter illusztrációja

lehetett, talán öt, én egy évvel nagyobb. Hosszas rimánkodás, hiszti, könnyörgés és a szülők manipulálása után nagy örömmel, nagyobb testvéreink bosszúságára elértük, hogy minket is vigyenek magukkal. Gondolom, valami kisasszonyoknak öltözhettünk, csak arra emlékszem, hogy a fagy rittygett, mi meg szétfagyunk a harisnyáinkban, amíg a szomszédba értünk, ahol a barátnőm keresztzülei laktak.

Maga a maskurázás úgy zajlott, hogy a vezér bekopogott, és megkérdezte illedelmesen a ház népét, hogy fogadnak-e vendégeket. Volt egy jó kis szöveg, amelyet ilyenkor elmondott, hogy szegény vándorok vagyunk, éhesek, fáradtak, szállást keresünk. Innen aztán indult a móka, viccelődés, nagyobbak esetében az incselkedés. A ház népe örült a vendégeknek, ilyenkor, tekintettel a nagy vendég-vándorjárásra, általában volt pánkó vagy valami más kínálni való finomság. Jól fogott a viccelődés a sötét téli estéken, amikor a tévében, ha volt is adás, hétköznap a két órától egyet biztosan Ceaușescu beszélt, vagy róla szolt a

fáma. Miután a maskurázók egy kicsit átmelegedtek, valamilyen ürüggyel ismét útra keltek. Búcsúzáskor a ház népe adott abból, ami volt: nemcsak süteményt, édességet vagy pénzt, hanem almát, szalonnát, kolbászt, vöröshagymát, kinek, ami volt. Volt, hogy a finomságnak már útközben a fenekére vert a társaság, máskor csak a maskurázás végeztével került elosztásra.

Mi is ott ácsorogtunk hát, egy kicsi és egy még kisebb, és zajlott a móka. Nem tudtuk, hogy a felnőttek azt tettetik: nem ismernek fel minket. A barátnőm attól, hogy olyan jól beöltözött, hogy még a saját keresztanyja sem ismer rá, nagyon megilletődött, úgyhogy minél többször kérdezték, hogy hívják, te kicsi leányka, ő annál inkább hallgatott. Hogyne, hogy a végén még a hangjáról felismerjék! – gondolta. Egy bökkenő volt csak: a vékony harisnyáinknak köszönhetően máris kellett vécére menni. De meg nem szólalt volna, nehogy még a végén felismerjék a hangjáról. Úgyhogy bepisilt. Első maskurázásunk rövid lett. A szomszédig tartott. Utána a nagyok, örülve, hogy nem volt hiábavaló már előre bosszankodásuk, hogy velünk csak baj lesz, mert valóban az lett, hazavittek a barátnőmhöz. Ott az anyukája megengedte, hogy maskurázzunk, hogy ami ruha csak volt a szekrényben, mind magunkra vegyük és divatbemutatót tartunk. Ilyen sikeres bemutatónk még sose volt, az édesanyja minden egyes kreációkat nagy ovációval fogadta.

Később aztán, amikor nőttünk még egy kicsit, komoly, érett maskurázók lettünk. Már el tudtuk változtatni a hangunkat, már fel tudtunk úgy öltözni, hogy valóban nem jöttek rá, kit is rejt a maskara. Amikor ez sikerült, igazi ünnep volt, mert egy gyermek számára az is öröm, ha sikerül megmutatnia magát, és az is, ha el tud rejtőzni. Hát még, amikor mindkettő sikerül egyszerre! Igazi paradoxon, ami izgalomba hozza a lelket.

Hogy a mostani időkben ez hogyan lehetséges, úgy, hogy az adrenalin is meglegyen, és az a fajta védettség, támogatás, amit számunkra hajdan a falusi közösség nyújtott, nem tudom. De itt a farsang, meg lehet próbálkozni, például egy alkotással, amelyet álnévvel mutatsz be, vagy pont azzal, hogy megírod az alteregőd történetét!

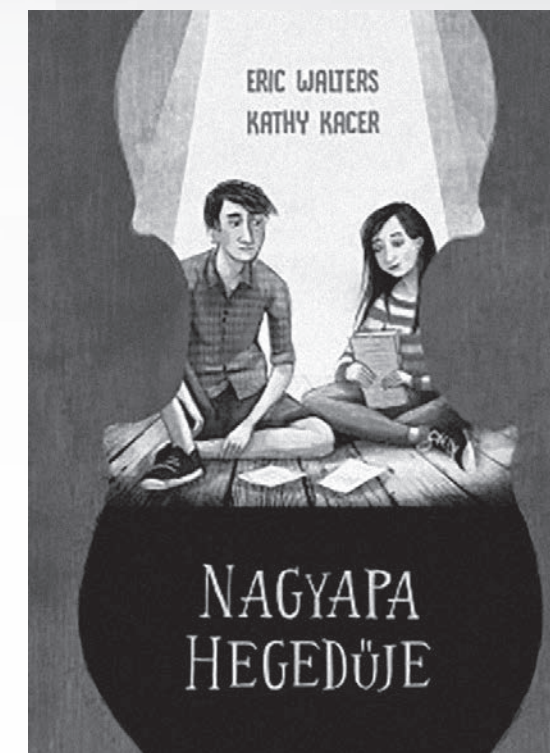
KATHY KACER – ERIC WALTERS

Nagyapa hegedűje

Fordította: Demény Eszter

Illusztrátor: Horváth Ildikó

A számos díjban részesült történelmi fikció magyar fordítása a Tilos az Á könyvek idejének első darabja. A regény angol nyelven 2019-ben jelent meg: a történet 2002-ben játszódik New Yorkban az ikertornyokat ért terrortámadás időpontja körül. A főszereplő, a drámaosztályos Shirli életében elsősorban nem a szeptember 11-ei tragédia áll: az éves iskolai musicalre való készülés láthatatlan és érzékeny húrokat penget meg, amelyek a nagyapa múltját idézik fel. Utóbbit és a padlásra száműzött, de magát felfedő hegedű történetét az iskolában színpadra vitt darab, a *Hegedűs a háztetőn* köti össze Shirli jelenével. A darabválasztás sem véletlen, újabb történelmi teret és időszakot nyit a regényben, ugyanis a kis ukrain faluban az 1900-as években játszódó történet szintén egy zsidó család és kis

közösségük sorsát, otthonukból való kiűzetésének történetét eleveníti meg.

Érdekes egybeesés, hogy a *Broadwayen 1964-ben bemutatott Hegedűs a háztetőn* musicalt a Kolozsvári Magyar Állami Színház éppen 2020-ban tűzte ismét műsorára: „Nagy sikerű, humoros musical egy zsidó család külső kényszerek és belső vágyak által irányított életéről egy viharos történelmi időben, de leginkább a változó világokról és a mindenkor érvényesről, arról, hogy mit jelent emberség, család, hit, közösség és összetartás.” (huntheater.ro)

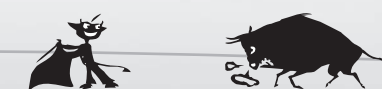
Izgalmas megfigyelni, hogy mire fekteti a hangsúlyt az eredeti mű címe, illetve borítója, és mire a magyar fordításé.

Elszakadt szál, elpattant húr vs. A nagyapa hegedűje

Az angol cím közelebbi fordítása az „elpattant, elszakadt húr” lehetne. Ez olyan asszociációkat enged, mint az idő húrja, törés a múltban, valamilyen folyamat megszakadása, ezzel szemben a regény magyar fordítása a nagyapa figurájára és a hegedűjéhez kötődő traumatikus múltbeli eseményre helyezi a hangsúlyt. Szerintem az angol cím sokkal izgalmasabb, mert nem kiemeli egyet a lehetséges történetshálók közül, hanem összeköti őket egyazon kifejezésben.

Csillog István rajza

Remek arányérzékkel megírt regény szeretetről, a zene erejéről és a velünk élő múltról, amely generációkon átívelve sem kevésbé fájdalmas.

Beszélő borítók

Mindkét borító stílusa jelzi, hogy a fiatal korosztályt megcélzó műről van szó. A magyar fordításon egy hegedű alakú kulcslyukon át látunk két tizenévest: a leskelődés egy rejtély titokzatosságát idézheti fel bennünk, a hegedűforma pedig megerősíti a címben is szereplő hangszertörténetet. Az eredeti kiadás borítójának illusztrációja a címben szereplő

Most már csak az a kérdés, vajon mennyire sikerül a regénynek beváltania a hozzá fűzött reményeket. Elmesélem, ha elolvastam, és írjátok meg ti is, ha utánajártatok.

Részlet a regényből

Megszólint a csengő. Mindenki felpattant és pakolni kezdett.

– Ne felejtsetek el, pénteken dolgozat! – próbálta Mr. Herman, a matektanár túlkiabálni a hangzavart.

Felháborodottan nyögött fel az egész osztály. Néhányan tiltakoztak, hogy halasszuk el a dolgozatot hétfőig, hogy több idő maradjon a tanulásra. Bármikor máskor én is beszálltam volna a vitába. De ma nem. Ma a lehető leghamarabb ki kellett jutnom a teremből. Sokkal fontosabb dolgom volt, mint egy matekdolgozat. Bedobáltam a könyveket a táskámba, és a többiekkel együtt kifelé indultam. De alig tettem néhány lépést, Natashába, a legjobb barátnőmbe ütköztem.

Szélesen rám mosolygott. Na, a mosolygás volt, amire legkevésbé tudtam gondolni.

– Megvagy, Shirli? – kérdezte Natasha.

– Nem!

– Nem muszáj odamennünk – felelte. – Lemehetünk a büfébe, és ihatunk valamit.

– Meg se nézzük a szereposztást? – kérdeztem.

elpattant húr metaforáját még tovább feszíti: a „broken” szóban a zsidó csillag utal a nagypapa holokauszt-történetére, míg a „strings” kifejezés a haláltáborok kegyetlenségét felidéző szögesdrót képét húzza alá.

– Holnap is ott lesz.

– Erre vártam egész héten, Tash! Szerinted kibírok még egy napot?

Újra rám mosolygott.

– Türelem rózsát terem!

– Mondod te? A legtüreletlenebb ember a világon?

– Oké, igazad van, csak vicceltem. Menjünk, nézzük meg!

Az aula zsúfolásig telt, és úgy éreztem, mintha heringként küzdenék az ár ellen. A miénk volt a legnagyobb gimnázium New Jersey-ben, de mintha az épületben sehogy sem fért volna el az a 1600 diák, akik második otthonuknak hívták ezt a helyet. Kéz- és láb- csörtettünk előre a tömegben.

– Tudod, ugye, hogy nincs miért aggódnod?! – mondta Natasha.

– Kösz. De neked sincs.

– Á, én nem aggódom, Shirli. Te is tudod.

Natashával harmadik óta voltunk elválaszthatatlan barátok – mint a mogyoróvaj és a lekvár. De volt köztünk egy nagy különbség. Natasha még soha nem szerepelt semmilyen iskolai színdarabban. Igazság szerint most is csak azért próbálkozott, mert én ráncigáltam el a meghallgatásokra. Tényleg nem érdekelt, hogy bekerül-e vagy sem. A baj az volt, hogy engem viszont túlságosan is.

– Ms. Ramsey kifejezetten kedvel – mondta.

– Mindenkit kedvel – feleltem.

– Nem, annál jobban. Szerintem magát látja benned.

Felnevettem.

– Mintha az elvarázsolt kastélyban nézne a torzító-tükörbe?

Ms. Ramsey volt a drámatanárnok. A harmincas évei elején járhatott, de sokkal fiatalabbnak nézett ki. Szőke volt és vékony, és olyan könnyed eleganciával mozgott, mint aki éveken át táncolt. Külsőre nem is különbözhetünk volna jobban, bár talán bennem is megvolt ez a fajta mozgás a táncóráimnak köszönhetően.

– Nem a külsőkre értettem – folytatta Natasha. – Ms. Ramsey gyönyörű.

– Na, kösz!

– Hagyd már, tudod, hogy értem! Te is csinos vagy, de nem úgy, mint ő. Inkább mint én!

Ez igaz. Tényleg nagyon hasonlítottunk, annak ellenére, hogy én kelet-európai zsidó családból származom, Natasháék viszont portugál katolikusok. De mit számít ez?

– Úgy értem, hogy azt az elhivatottságot látja benned, mint magában.

– Kösz, Nati! – Na, ez tényleg bók volt.

Ms. Ramsey, mielőtt drámatanárnak állt volna, szerepelt néhány Off-Broadway-előadásban.

Jó kis sztorikat tudott mesélni, például amikor Harold Prince-hez, az egyik legnagyobb Broadway-színház-igazgatóhoz ment meghallgatásra. Vagy amikor Kristin Chenoweth-tel találkozott az egyik meghallgatáson, és személyesen tudta megkérdezni tőle, milyen érzés volt megnyerni a Tony-díjat a You're a Good Man, Charlie Brown-ban játszott szerepéért. Ms. Ramsey úgy szórta el ezeket a történeteket, mint a konfettit, én pedig mohón szedegtettem össze a fecniket. Tudott színészkedni, tudott táncolni és tudott énekelni – triplán nyerő! Irtó szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy ő a tanárunk.

És persze szerencsétlennek is. Ha valakinek, aki ennyire tehetséges, nem sikerült felépítenie a színészi pályáját, és végül gimnazistáknak tanít drámát, akkor kinek van esélye?

Nekem milyen esélyem van? Főleg ha ma nem kapom meg a szerepet! Arról álmodtam, hogy ezrek előtt szerepelek. De amikor a közönség elé léptem, mindig történt valami.

Izgultam, persze. Még nem beszéltem olyan előadóval, akinek ne lett volna lámpaláza – kinek erősebb, kinek gyengébb. De nálam a lámpaláza elhalványult, az izgalom vette át a helyét, mintha egy tűzijátékot néznék, vagy én magam lennék a tűzijáték. Amikor ezt először megéreztem, azonnal tudtam, hogy színész szeretnék lenni. Apám mindig azzal viccelődött, hogy előbb tudtam táncolni és énekelni, mint járni és beszélni.

Amióta az eszemet tudom, járok tánc-, ének- és zongoraórára. És ezt az utóbbi két évben kibővítettem a drámaórákkal.

A szüleim mindenben támogattak, nemcsak fizettek mindent, hurcoltak az órákra, a versenyekre, a meghallgatásokra és előadásokra, de mindig ott is voltak mellettem. Ők a legjobbak. Komolyan. Ennek ellenére meggyőződésemmel, hogy jobban örültek volna, ha karrier szempontjából valami hagyományosabbnak mondható pályára hajlok. A bátyám, Adam, aki nyolc évvel idősebb nálam, anyja nyomdokaiba lépett, és a Rider Egyetemre járt orvosira. Apám könyvelő volt, nagypapám – az én Zejdém – manhattani irodáját vette át. De apám képviselte a zenei vonalat is a családban. Azt mondta, világéletében szeretett volna zenét tanulni, de nagypapám nem engedte. Apa azt állította, hogy ő az egyetlen zsidó gyerek a földkerekségen, akit a szülei nem járattak se hegedű-, se zongoraórára. Pedig nincs is rossz hangja – vagyis inkább nem rossz a hangja ahhoz képest, hogy soha nem képezte. Azt hiszem, zenei becsípődésemet tőle örököltem.

Átmentünk az aulán, és a drámarészleg felé vettük az irányt. Elvileg az auditorium előtti fa-liújságra tették ki a szereposztást. Már mesziről láttam, hogy jó kis tömeg gyűlt össze előtte. Megtorpantam, a szívem majd kiugrott a helyéből.

– Oké, Shirli, lélegezz mélyeket, és nyugi! – mondta Natasha.

– Te könnyen beszélsz!

A futárral érkező színdarab

Kettős:játék (Jeli Viktória–Tasnádi István)

Illusztráció: Bíró Eszter

A *Kettős:játék*, amelyet 2018-tól tarthatnak kezükben az olvasók könyvként, színdarabként jött létre: a budapesti Kolibri Gyermekek- és Ifjúsági Színház repertoárjába a 2016-os bemutatót követően került. Bár a

könyvformátum is igyekezett fenntartani a két főszereplő világának elválasztását, vannak, akik úgy gondolják: a *Kettős:játék* igazi élettere a színpad.

„A Kolibri Színház 1992-ben a Budapest Fővárosi Közgyűlés alapította. Az elmúlt évtizedekben sikerdarabjainkból formálódott a színház 34 darabból álló repertoárja, mely 0–18 éves korig minden korcsoport számára szellemi és érzelmi fejlődésének megfelelő választékkal szolgál.” (kolibriszinhaz.hu)

Színpadon a *Kettős:játék*

A valóságról, amely szétfeszíti az online határait

Egyre gyakoribb, hogy ifjúsági művekben is több látószög, nyelvi világot, olvasási és értelmezési útvonalat igyekeznek érvényesíteni a szerzők. Jeli Viktória és Tasnádi István drámájában egészen összetett a történet világa. Vegyük sorra.

A két szerző két főhős történetét írja meg, amelyek végül akkor találkoznak, amikor a legnagyobb titkaikat is leleplezik egymás előtt. A szereplők az online közegben, egy számítógépes játékban chatelve ismerkednek meg, így egymás világának azt a részét ismerhetik csak, amelybe a másik betekintést enged, ugyanakkor az írott kommunikáció maga is több értelmezést tesz lehetővé. A világok harmadik síkja a fiatalok úgynevezett valós élete: a könyv fülszövege szerint egyikük sem érzi magát biztonságban, otthonosan a való életben, és a virtuális világban keresnek menedéket. Tünde Aibell14 néven szerepel a *Arawyn szeme* nevű játékban, ahol megismerkedik Artaius15-tel, Hárúnnal. Bár a két főszereplő élettapasztalatai sok tekintetben eltérnek egy átlagos tizenévesétől – hiszen Tünde siket, Hárún pedig menekült srác –,

A *Kettős:játék* kettős borítója: a könyv olvasása két irányból kezdhető el

A dráma szereposztása Tünde történetrészében

Be vagy a Hét Toronyba zárva

A dráma már olvasása kezdetén döntés elé állít: melyik szereplő nézőpontjából ismerjük meg először a történetet? A humorosabb, könnyedebb hangvételű Tündéével kezdünk, vagy a nehezebb, az úttalan utakon, kemény körülmények között utazó srác szemszögéből írttal? Mivel több helyen azt olvastam, hogy Hárún története a nehezebb, arra hajlok, hogy ezt fogom másodjára hagyni.

A Hárúnról szóló rész címe *A vándor*, míg a Tünde világról szóló részé a *Daktil*, ez utóbbi mottója idézi József Attila sorait: „Be vagy a Hét Toronyba zárva”. Izgalmas lehet akár a dráma előtt, akár utána elolvasni a hivatkozott verset is.

JÓZSEF ATTILA

Karóval jöttél

Karóval jöttél, nem virággal,
feleseltél a másvilággal,
aranyat ígértél nagy zsákkal
anyádnak és most itt csücsülsz,

mint fák tövében a bolondgomba
(így van rád, akinek van, gondja),
be vagy zárva a Hét Toronyba
és már sohasem menekülsz.

Tejfoggal kőbe mért haraptál?
Mért siettél, ha elmaradtál?
Miért nem éjszaka álmodtál?
Végre mi kellett volna, mondd?

ahogyan az otthonosságot, az elfogadást keresik zűrös mindennapjaikban, mindannyiunk számára ismerős lehet. Tündéről még az olvasó számára is csak fokozatosan derül ki, hogy akadályozottsággal él, a „hét toronyba zárva”, ahogyan a róla szóló fejezet fogalmaz, viszont az már korábban tisztázódik, hogy Hárún minden nap ismeretlen utakon próbál egy jobb jövő felé haladni: „Minden este máshol. De te mindig itt vagy. És mindig ugyanúgy mosolyogsz rám, ugyanolyan fehér a ruhád, ugyanúgy ragyognak a pixeljeid...” – írja Artaius15.

Magadat mindig kitakartad,
sebedet mindig elvakartad,
híres vagy, hogyha ezt akartad.
S hány hét a világ? Te bolond.

Szerettél? Magához ki fűzött?
Bujdokoltál? Vajjon ki űzött?
Győzd, ami volt, ha ugyan győződ,
se késed nincs, se kenyered.

Be vagy a Hét Toronyba zárva,
örülj, ha jut tüzelőfára,
örülj, itt van egy puha párna,
hajtsd le szépen a fejedet.

A *Kettős:játék* olvasása közben arra a kérdésre keresem a választ, hogy a könyv lapjain, a chates formájú beszélgetésekben, avatarok mögé bújva hogyan jön létre mégis a személyesség, a barátság, hogyan küzdi le – ha sikerül ez egyáltalán – a köztük lévő fizikai és társadalmi távolságot a két fiatal. És arra is, hogy mit jelent az otthonosság, a bizalom, hogy milyen is a digitális valóság, hogy a valós valóságnál lehet-e néha *igazibb, őszintébb* az avatarok világa.

Ti is megírhatjátok, hogyan készültök egy-egy könyv olvasására, vagy ha elolvastátok valamelyiket az ajánlott művek közül, várjuk véleményeket!

A Szín-téren:
Simó Enikő
kiállítása

Alázattal a teremtésért

Általában könnyen jön a téma rovatomhoz. Megtalál vagy kevés kutatás után elémbe pottyan. Most nem így alakult, több történet is felbukkant, megcsillantotta magát, hogy aztán mégse alakuljon cikké... és emiatt ki is csúsztam a határidőből. Van, hogy az érdekesség ott az orrunk előtt, mégse vesszük észre... idejében.

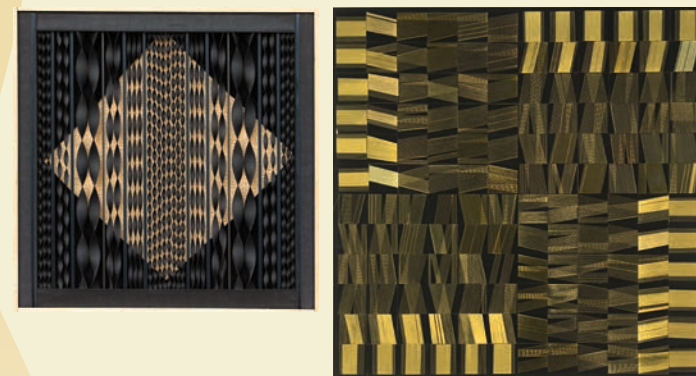
Most jövök a sepsiszentgyörgyi Erdélyi Művészeti Központból. Felnőtt diákjaimmal, akiket a helybeli Művészeti és Népiskolában tanítok, találkát beszélünk meg, óránkat Simó Enikő munkái között, az alkotó tárlatvezetésével tartottuk, és megállapodtunk, hogy következő alkalommal az Orth István-anyagot vizsgáljuk meg. Előbb a szintén sepsiszentgyörgyi Magma kortárs kiállítóterbe kukkintottunk be. Diákjaimmal keveset dolgoztunk eddig, videóhívások, könyvkölcsönzés, tárlatlátogatások zajlottak, a világjárvány eléggé keresztbe tett tevékenységünknek, jobban mondván az egy közös térben való munkának.

Enikő anyagát előbb egyedül néztem meg, aztán hívtam, hogy tárlatvezetésre kérjem fel, amit azonnal elfogadott. Sokkal, de sokkal közelebb tudunk kerülni a művekhez, ha fogadókat kapunk, jelen esetben a munkák keletkezéséről,

ha az azokat ihlető háttértörténeteket meséli el egy beavatott személy, az alkotó maga. Bábszínházban dolgozott díszlet- és jelmeztervezőként, ez a munka, bevallása szerint, egész embert igénylő feladat, emiatt kevés ideje maradt nem alkalmazott műfajú alkotások létrehozására.

Simó Enikőt a szüleim és az Incitato-táborok kapcsán ismertem meg. Kedves, emberséges, alázatos alkotó, akiről messziről lerí, hogy bábszínházban dolgozott. Hogyan? Nehéz ezt megmagyarázni, de talán érthetőbb, ha azt mondom: vannak alkotók, akik olyan intenzíven dolgoznak, annyit adnak magukból, hogy eggyé válnak a munkájukkal, mintha az egész világ egyetlen színtér lenne, amelyben mindnyájan bábkarakerek vagyunk.

Mostani kiállítását időrendi szál mentén követhetjük, de mivel a kiállítóter felső emeletén kapott helyet az anyag, csak megvillant egy-egy korszakot vagy technikát. Láthatunk mintát faliszőnyegből, rajzból, textíliából, de a tavalyelőtti és friss tárgyképek alkotják az anyag gerincét.

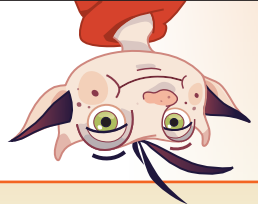

Egy kis rész foglalkozik a bábszínházi korszakkal, ami a munkák értelmezéséhez, a művész munkásságához ad kulcsot. A természetes anyagok használata, a kétkézi munka, az objektualitás, térbeliség, precizitás, játék mind a bábszínházhoz vezethető vissza. A gazdag anyag szinte bármelyik darabja, értelmezve vagy továbbgondolva, lehetne színpadkép, térkép, óriási installáció vagy kézi puzzle. Ha csak reprót néz az ember, az arányok teljesen felborulnak, nem tudni, hogy miniatűr vagy gigantikus méretű munka előtt áll. De működik kis és nagy méretben is! Ez fantasztikus dolog.

Vannak a tárlatanyagban különálló és páros tagolású művek. A játékoság fegyelmet, rendkívüli türelmet és pontosságot igényel. Teljes elszántságot, a világ kizárását követeli a munka. A mértani, absztrakt formák értelmezése nehezebb feladat, ezért siet az alkotó lehetőséget adni a művekkel való párbeszédre. Így tudjuk meg, hogy mennyire fontos kiindulási pont volt a fekete selyemszalag, különböző, gumiból és anyagból összeillesztett, geometrikus alakzatokat formáló képtárgyaknál egy színpadi kellék, egy fekete kapuszerűség, amelyet évekként ezelőtt egy pantomimművész számára tervezett, akinek észrevétlenül kellett elbújnia és előbukkannia a közönség előtt. Aha! Megvan máris egy kapcsolat Enikő munkáihoz. A kapu, a mandala, az ideát és az odaát, a látható és a láthatatlan. Úgy is „átjuthatok a kapun”, a kifeszített csíkokon, hogy nem hagyok nyomot magam után, vagy úgy is, hogy mögöttem a szálak összecsavarodnak! Vagy maradhatok szemlélődő ezen az oldalon, nem eshet bajom, pedig...

Diákjaimat az alkotó ellátta rengeteg jó tanáccsal: nyitott szemmel járjatok, figyeljétek meg, hogy az eredeti rendeltetésükről ismert tárgyak és anyagok milyen más művészi felhasználási lehetőségeket rejtenek magukban, vagy próbáljátok egyszerű munkákat létrehozni, ne bonyolítsátok el, kísérletezzetek, játsszatok az anyaggal, de legyetek kitartóak, türelmesek is... legyen ez egy kis útravaló számotokra. Köszönet érte!

Fekvőhelyek középkori kódexekben és festményeken

Középkori kódexíró barát egymásra helyeztet, széles deszkából épített, függönnyel eltakarható, egyszerű ágya

A középkorban a szolgák számára megtiszteltetésnek számított, ha uraik közelében, a földön alhattak (11. századi miniatúra)

A késő gótika korának rövid ágycsón, félig ülő helyzetben pihenő Szűzanya (1310 körül készült misekönyv iniciáléja)

A 14. századtól ágytámlához rögzített, fából készült féltetők védték az alvókat (mátkapárt megáldó pap középkori miniatúrán)

A Mária születését ábrázoló festményen a függönnyel eltakarható, falhoz rögzített, félmennyezetes ágyban fekvő Szent Anna mellett a bábaasszony lábával ellenőrzi a fürdővíz hőmérsékletét (1490 körül)

Elfüggönyözhető pódiumágy a vele azonos hosszúságú, fejtámlához rögzített teljes mennyezettel (Rogier van der Weiden: *Angyalí üdvözlés*, 1435)

A Madonna – fogadószobájától függönnyel elválasztható alkóvban álló – ágya Gentile da Fabriano *Angyalí üdvözlés* című festményén (1425)

Középkori diák dísztelen szobája vastag matracral magasztalt ággyal, paddal, írődeszkával és éjjeliedénnyel (illusztráció egy német kódexben)

Pódiumágy Kálti Márk Képes Krónikájának Szent István születését ábrázoló, 14. századi miniatúráján (szent királyunk feltehetőleg jóval egyszerűbb ágycsón született)

A puszta földtől a mennyezetes ágyakig

A régészek feltételezik, hogy az észak-amerikai Hinds-barlangban talált ovális, 10 ezer éves növényrost-maradványokkal telt mélyedések az ősember fekhelyeül szolgálhattak

A skóciai Scara Brae új kőkori falu romjainak feltárásakor faragott kőlapokkal határolt, 5000 évvel ezelőtt feltehetőleg ágycsón, levelekkel feltöltött ágycsón rekonstruáltak

A vaskorban (a Kr. e. első évezredben) a farönkökkel vagy kővel megemelt fekvőhelyeket derékaljus és takaróként használt állatbőrökkel tették kényelmesebbé (rekonstrukció)

A legrégebbi alvóhelyek

Otthonaink egyik legfontosabb bútora a kényelmes fekhely (ágy, heverő, pamlag, kerevet, dívány, kanapé, rekamié, szőfa, hencser), amelyben életünknek nagyjából egyharmadát töltjük.

Egykor az alvóhely – akárcsak a „szék” és az „asztal” – a puszta föld lehetett, amit őseink később (a fészekrakó állatokhoz hasonlóan) gallyakkal, levélhalmokkal tették kényelmesebbé. (A legrégebbi, 77 ezer évvel ezelőtt egymásra halmozott növényekből készült „matracot” Dél-Afrikában tárták fel.) Régészeti feltárások bizonyítják, hogy a fekhelyeket a nedvesség és a rágcsálók társaságának elkerüléséért bizonyára már évezredekkel ezelőtt földrakásokkal, kőlapokkal vagy fahasábokkal emelték meg.

Ókori sírokban talált leletek szerint a legkorábbi – napjaink ágycsónhoz hasonló, magas lábakon álló – fekvőhelyek a Kr. e. 4. évezredben készültek az ókori Közel-Keleten: Mezopotámiában, illetve Egyiptomban. (A vízgyűjtő sem új találmány: Kr. e. 3500 körül a perzsa előkelőségek vízzel töltött kecskebőrökön pihentek.)

Európában az első ismert ágycsón a napjaink legnagyobb részét fekhelyeken töltő görög arisztokraták elegáns vonalú heverői voltak, a fából, márványból, bronzból vagy nemesfémekből készült klinék. A római polgárok – többnyire esztergályozott fa- vagy bronzlábakon álló, gyakran domborművekkel díszített – ágycsónon fekvő pihentek, étkeztek, tanultak, beszélgettek, heverőiket párnákkal és matracokkal tették kényelmessé.

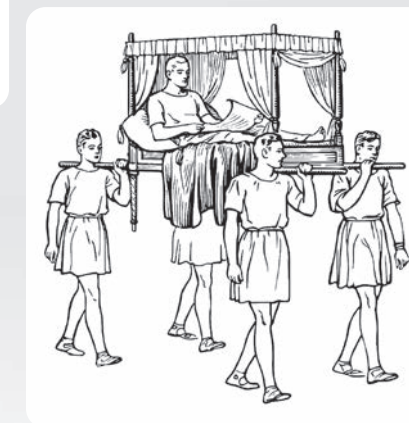
Alvásra, borozgatásra és társalgásra egyaránt alkalmas, párnákkal, fejtámlával és lábzsámollyal ellátott, faragással díszített görög kliné egy Kr. e. 5. századi, vörös alakos vázán

A pompeji hálófülkében feltárt kőágyat és párnát valószínűleg a Kr. e. 200-as évektől a Római Birodalomban már használt szalmával, gyapjúval, tollal töltött matracral tették kényelmessé

Az ókori Egyiptomban a fa ágykereteket matracokat, párnákat tartó, növényi rostokból font hevederekkel, bőrszjakkal szőtték be és aranyozással, festéssel, faragással díszítették (Tutanhamon fáraó oroszlánfejekkel díszített, Kr. e. 14. századi ágya)

Az utcákon is fekvő közlekedő előkelő római polgárok ágycsón mintájára készült gyaloghintóinak pompája tulajdonosaik gazdagságát hirdette

A középkor ládaágyainak korai elődje volt a Kr. e. 550 táján készült, feltehetőleg alvóhelyként használt ókori faláda

A legegyszerűbb középkori fekvőhelyek földbe rögzített deszkalapokkal összekötött lábakon álló ágykeretekbe helyezték, bőrökkel vagy matracokkal letakart deszka ágybetétek voltak

A román kori (9-12. századi), napjaink fekvőhelyeinél jóval rövidebb ágyakon félig ülő helyzetben pihentek (esztergált lábakon álló, magas ágy fellépővel egy 12. századi miniatúrán)

Ágytámlához rögzített famennyezetes, teljesen elfüggönyözhető ágyán könyvet olvasó Szűz Mária reneszánsz kori ábrázolása (E. S. mester: *Madonna a fürdő gyermekkel*, 1459)

A 15. század végén terjedt el a mennyezetes ágyak faragott oszlopokra támaszkodó baldachinnal fedett, díszes fejtámlás változata (I. Erzsébet brit királynő egyik ágya)

A barokk korban a hálószobák szalonokká minősültek át, központi helyre kerültek a magas fejtámlájú ágyak, gyakran nemesfémekkel borított, kagylókkal, füzérekkel díszített mennyezettel

Fürdőszobaként is szolgáló reneszánsz kori hálólhelyiség sok ágyneművel megvetett, egyszerű faágygal és dézsával (Matthias Grünewald: *Angyalok koncertje*, 1514 körül, részlet)

Középkori hálószobaitkók

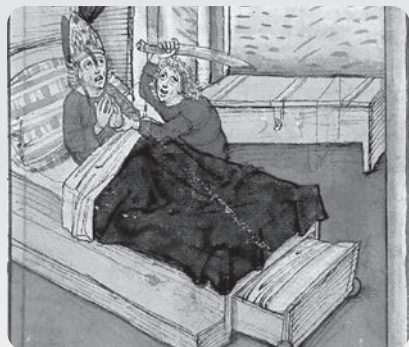
Az ágyak formája tükrözi az évszázadok során egymást követő művészeti irányzatok – román, gótikus, barokk stb. – stílusjegyeit.

A román kori otthonok legfontosabb bútora a vaspántokkal összefogott, karcolással díszített, többnyire a falak mellé helyezett, ácsolt láda volt, amely – méretétől és alakjától függően – tároló-, ülő- és fekvőhelyként is szolgált.

A királyi és főúri várakban a hálószobák az épületek legvédettebb részein (pl. az apró, lőrészterű ablakokkal ellátott lakótornyokban) voltak. A gyakran csak felhúzható létrákon, hidakon át megközelíthető, alig fűtött hálólhelyiségekben álló fekvőhelyek többnyire emelvényekre állított fakeretek (pódiumágyak) voltak, bennük szalmazsákokkal, körülöttük a hidegtől védő függönyökkel. A 13–14. századtól vált általánossá az ágynemű – a jólétet is jelképező lepedő, tollas párna, dunyha – használata.

Az alacsonyabb rangú vagy váratlan vendégek és a személyzet tagjainak többsége a várudvarok, kertek pusztja földjére helyezett pokrócokon, illetve a hatalmas termek padlóira szórt szalmát borító takarókon töltötte az éjszakát. Az intimitás biztosítására nem fordítottak figyelmet, gond nélkül aludtak egy ágyban egymás számára teljesen idegen férfiak és nők vagy a betegek és az egészségesek (ami elősegítette a lakosságot tizedelő járványok terjedését).

A szegények többsége a földön aludt, gyékényszőnyegen, szalmazsákon, esetleg többen egyetlen ágyon.

Az uralkodók, főurak és egyházi méltóságok ágyai alá gyakran helyeztek kihúzható (néha kerek) pótágyat a szolgák számára (magas fejtámlás reneszánsz kori ágy egy 15. századi miniatúrán)

A késő középkorban a várak urai, asszonyai és előkelő vendégeik a nagyobb szobákból elkülönített, ablaktalan hálólülkékben (alkóvban) tértek nyugovóra (királyi fekvőhely egy 15. századi miniatúrán)

A gótika korának pódiumágyai gyakran szekrényekhez hasonló, nyitott oldalukon elfüggönyözhető faalkotmányokban álltak, amelyek a hideg ellen nyújtottak némi védelmet

Az előkelőség fokmérői: a mennyezetes ágyak

A középkor európai uralkodóinak rangját és méltóságát jelezte a távoli országokból érkezett vendégektől ajándékként kapott, rudakon a trónjuk fölött tartható, arannyal átszőtt selyemsátor, a baldachin. (Keleti eredetűre utaló neve a Bagdadot jelentő, latin Baldac szóból származik.) Az égboltot jelképező, oltárokat, szöszékeket, értékes szobrokat védő baldachin a templomokban, majd a 11–12. századtól a nemesi otthonok hálószobáiba, fekvőhelyei fölé is bekerült.

A 14. századtól a favázakra erősített textilmennyezet helyét az ágyak magas fejtámláihoz, a szobák mennyezetéhez vagy falaihoz rögzített, illetve a faragott oszlopokra támaszkodó baldachin foglalta el. Az alvókat az ágyak köré húzható függöny védte a hidegtől, huzattól, rovarcsípésektől, a túl erős fénytől.

A reneszánsz és a barokk korában a díszes mennyezetes ágy státuszszimbólummá, a hálószoba pedig a házak legfontosabb helyiségévé vált. Az előkelő urak és hölgyek gyakran ágyukban pihenve fogadták vendégeiket, és a pompás fekvőhelyek a társalgóként használt hálószobák középpontjába kerültek.

Az egyre simább vonalú fekvőbútorok fölötti mennyezet a 19. században vált divatjamúlta és fölöslegessé.

A mennyezetes ágyak egyszerűbb, a köznép számára is elérhető változata volt a nyitott szekrényhez hasonló, félig zárt ágy, illetve a kastélyok személyzete számára készült, ajtóval is ellátott, gyakran emeletes szekrényágy.

A 18. századtól, a klasszicista művészeti irányzat korában az ágymennyezeteiket kisebb méretű ágykoronák váltották fel, az ágyakat harang alakban körülvevő függönyökkel (Marie Antoinette francia királyné egyik ágya)

A Napóleon korában uralkodó empire stílust jellemző egyszerűséget és letisztultságot a bútorok formája is tükrözte: a baldachin fokozatosan idejétmúlttá vált, az ágyak fölé kis méretű, kerek ágykoronák kerültek

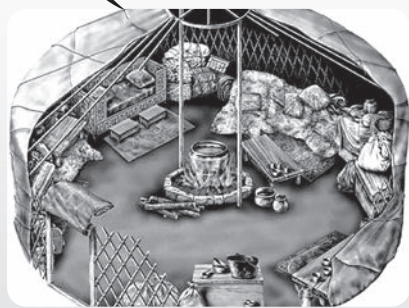

XIV. Lajos uralkodása idején a követek, az alattvalók fogadása, a törvényhozás és az ítélkezés leggyakrabban a királyi hálószobákban, a néha balusztráddal (alacsony korláttal) elkerített, baldachinos ágyak körül történt (a Napkirály négyszáz ágyának egyike)

A könnyed, változatosan hajlított vonalakkal jellemezhető rokokó stílus korának egyik legismertebb bútortervezője, Thomas Chippendale által tervezett ágyak mennyezeteit gyakran díszítették kagylók, virágmotívumok, pufók angyalok

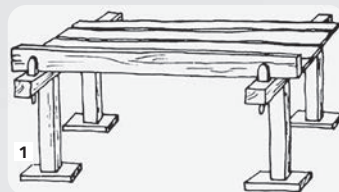
Nomád őseink jurtaiban a fekvőhely földre vagy padra helyezett matrac, párna, illetve napközben feltekert gyékényszőnyeg, nemezlap lehetett (az ágy csak a családfit illette meg)

Magyarországon a mennyezetes ágyaknak az esztergályozott oszlopok által tartott formája honosodott meg (gróf Wesselényi Ferenc nádor gazdagon faragott, barokk stílusú ágya az 1600-as években)

Rokokó stílusú, aranyozott díszítésű baldachinos, selyemfüggönyös ágy a 18. században épült fertői Esterházy-kastélyban

1. Két bakra fektetett deszkákból összeállított, nappalra szétbontható fekvőhely (ágyszék) 2. Támla nélküli, lécváz, gyékénnyel, szalmával vagy kukoricacsuhéval beszótt felületű, könnyű ágy (dikó) 3. Favázás ágy kihúzható, ágyneműtartóként vagy fekvőhelyként használt kerek ládával, mellette felemelhető tetejű, ágyvá alakítható padláda

Alvás magyar módra

A nomád életmód nem igényelte a tartós fekvőhelyek készítését, ezért eleink életében az ágy valószínűleg csak a honfoglalás után kapott szerepet. Mivel tárgyi emlék nem maradt fenn, csak írott források utalnak arra, hogy a szegényebbek még évszázadokon át a földre terített, szőrmével, gyékényszőnyeggel letakart szalmán vagy szalmazsákon aludtak. A legelső igazi ágyak földre vert karókra erősített deszkapallók vagy gyékénnyel, kukoricacsuhéval beszótt léckeretek voltak.

Az előkelőbbek derékaljjal, lepedővel és sok párnával kényelmessé tett fekvőhelyei némi késéssel, de követték a nyugat-európai divatot. Az 1200-as években már textilmennyezetes, a 15. században pedig fa féltetős ágyak készültek, és újabb száz év elteltével megjelentek az ágyak fölött a teljes mennyezetek is.

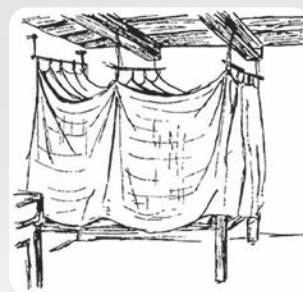
A népi ízlést tükröző, díszpárnákkal magasra vetett, faragott vagy festett motívumokkal díszített, mennyezetes ágyak az 1700-as évektől a parasztházak tisztaszobáiba kerültek. A derékaljakkal, varrottas párnákkal magasra vetett ágyak elsősorban ágyneműtartóként szolgáltak (esetleg a megbecsült vendég aludt bennük). Alsó részükön néha rejtett, kihúzható búvóágyat alakítottak ki a nagylányok számára, a család apraja-nagyja azonban többnyire a meleg konyhában aludt a támla nélküli padokon (lócákon), padlákban, földre vagy ácsolt állványzatokra helyezett szalmazsákokon, lapos kemencék tetején stb.

A népi bútorművészet értékes darabjai az ágyvégeken virágokkal díszített, sok vánkossal (párnával) és tollal töltött dunyhákkal tornyosra rakott mennyezetes, ún. vetett ágyak

A faragott-festett ágyvégekkel díszített, magasra vetett tornyos vagy koronás nyoszolyák ma is megbecsült bútorai a kalotaszegi parasztházak tisztaszobáinak

A magyarországi parasztházakban elsősorban textilmennyezetek, rudakon elcsúsztatható ágyfüggönyök vagy szúnyoghálók biztosítottak némi intimitást, illetve rovarok elleni védelmet

2021 nyertesei (2.)

A szerző felvétele

Januári lapszámunkban bemutattuk 2021 kiemelt élőlényeit: az év madarát, a cigánycsukot (cigány csaláncsúcs), az év rovarját, a kacsafarkú szendert, az év fáját, a lisztes berkenyét, valamint az év gombáját, az óriás bocskorgombát, és ígéretet tettünk, hogy a további győztesekről is beszámolunk.

Azóta kiderült, hogy – a szavazatok és a szakemberek döntése alapján – idén az év kételtűje a **zöld varangy**. Bár az egyik leggyakoribb békafajról van szó, eléggé kevesen ismerik, mert főleg éjszaka aktív, vagy összetévesztik más fajokkal. A tőle való félelem, irtózás eléggé gyakori. Lakott területeken is előfordul, a villanyoszlopok, égők alatt sokszor tömegesen várja, hogy az ízletes falatok a földre hulljanak. A vizet csak a szaporodási időszakban keresi fel, egyébként levelek, fátörzsek alatt, repedésekben húzza meg magát nappal. Április-május folyamán, esős éjszakákon ezerszámra esnek áldozatul a közutakon, szaporodási helyeket keresve. Magyarországon, a többi kételtűhöz és hullóhöz hasonlóan, védett állat.

Az év vadvirága címet egy gyomnövény, a **vetési konkoly** nyerte el. A választás nem véletlen, hiszen az egykor közönséges, mindenhol előforduló növény a vegyszerhasználat, gyomirtás következtében mára igen ritkává vált. Magyarországon a gyomnövények között elsőként, 1993-ban nyilvánították védetté. A

Kép forrása: Wikipédia

másik két jelölt szintén mezőgazdasági területekhez kötődik, a bíborfekete hagyma és a pici egérfarkfű azonban kevesebb szavazatot kapott.

Az év hala címre az angolna, a jászkeszeg és a fúrge csele „pályázott”, a nyertes nagy fölénnyel a közepes termetű pontyféle, a **jászkeszeg** lett. Általában a nagyobb vizekben fordul elő, ősszel rajokba verődik, és a meder alsó részein vészeli át a telet.

A fenti élőlényekről, valamint az előző évi győztesekről is találhattok adatot az interneten. Keresetek rájuk, ismerjétek meg őket, hiszen ezeknek a szavazásoknak, választásoknak a legfőbb célja a népszerűsítés, ismertetés, megóvás.

Kép forrása: pecacsarnok.hu

Homo ludens – a játékos ember

November óta találkozunk a kamaszaimmal a TiniDráMa foglalkozásokon, esőben, hóban-fagyban játszunk kint, a szabadban. Maszkot hordunk, tartjuk a tisztas távolságot, törekszünk arra, hogy minél biztonságosabb keretek között lehessünk együtt, és tesszük ezt azért, mert imádunk játszani. Az egyik szülőltől azt a visszajelzést kaptam, hogy a lányáról, amikor hazaérkezik a foglalkozásról, süt a boldogság; az arca kipirult, a szeme élénk, csicsereg.

Valóban ilyen hatással lehet ránk a játék? Maradhatunk játékosak egész életünk során, vagy ez gyermeki kiváltság? Ha „így maradunk”, lehet-e hatással a játékból fakadó öröm a motivációinkra, sikereinkre és sikertelenségünkre, boldogságérzetünkre? Egyáltalán, mi maga a játék?

és legfontosabb tanulási mechanizmusa a játék, ami sok esetben utánzáson alapul, és megannyi, a későbbiekben létfontosságú tudást sajátít el így. **A játék a „mintha-világban” zajlik**, ami azt jelenti, hogy a kisgyerek egyszerre van tudatában annak, hogy mi valóságos körülötte, de közben valóságként éli meg a képzeletében feltűnő képeket, impulzusokat is.

Mit mond a tudomány a játékról?

- olyan szabadon választott tevékenység, amely során meghatározott időre kilépünk a „valódi életből”
- elkülönített terepen zajlik, és meghatározott belső szabályrendszerrel rendelkezik
- a játékosok a játék során közösséget alkotnak, kívülállók számára kissé titokzatosnak tűnhet ez a tevékenység.

Játék közben (jó esetben) megtanulunk nyerni és veszíteni, és megértjük azt is, milyen viselkedésformák vezetnek a különböző végkimenetekhez.

Ha eddig eljutottál az olvasásban, talán már átfutott az agyadon, hogy te már bizony kinőttél a játékból! Fontos teendőd van, épp kamaszodsz, változik a tested-lelked, a tanulás pedig mindenekelőtt áll, egyébként is: egy világjárvány közepén vagyunk. És igazad is van. Azonban arról, hogy miért fontos

a játék, hadd idézzem egyik diákom szavait: „Ha mindig csak a komoly dolgokra fókuszálsz, akkor elszürkül az egész életed. Az az ember él szép életet, aki időskorban is tudja élvezni, ha süt a nap vagy éppen esik az eső, vagy elmegy az ablaka előtt egy macska.”

Hadd próbáljalak meggyőzni két ragyogó elme megidézésével. Csíkszentmihályi Mihály, a Chicagói Egyetem professzora a kreativitás mibenlétét ►►

Cimbora-kihívás 2.

VARGA DÓRA (Négyfalu)

Wéber Anikó *El fogsz tűnni* című regényét dolgozta fel tavalyi *Tíz könyv, tíz kihívás* pályázatunkban.

►► kutatva bukkant rá az **életelixírre**, amit azóta **flow-állapot**-nak nevezünk. Biztos vagyok benne, hogy te is átélted már: flow-élmény közben azt tapasztaljuk, hogy megszűnik az idő, nem érzünk éhséget, fáradtságot és egyéb külvilági tényezőket, annyira belefeledkezünk a folyamatba. Maga az elnevezés onnan jön, hogy a Csíkszentmihályi által megkérdéztet festők úgy írták le az alkotás folyamatát, mint egy áramlatot, lebegést. Einstein szerint a játék a kutatás legjobb módja, hiszen játék közben az ember a racionális gondolkodása mellett szinte önkéntelenül bekapcsolja az intuícióját is.

A művészet mint játék

Figyeljük csak meg a nyelvünket: színjáték, hangszeren játszani, játékfilm, hangjáték... Mintha a művészet maga játék lenne. Ha továbbgondoljuk azt, amit a flow-állapotról megtudtunk, akkor láthatjuk, hogy az analógia megállja a

helyét, hiszen a művészetben szenvedély van, elhivatottság, gyakorlás, kitartás.

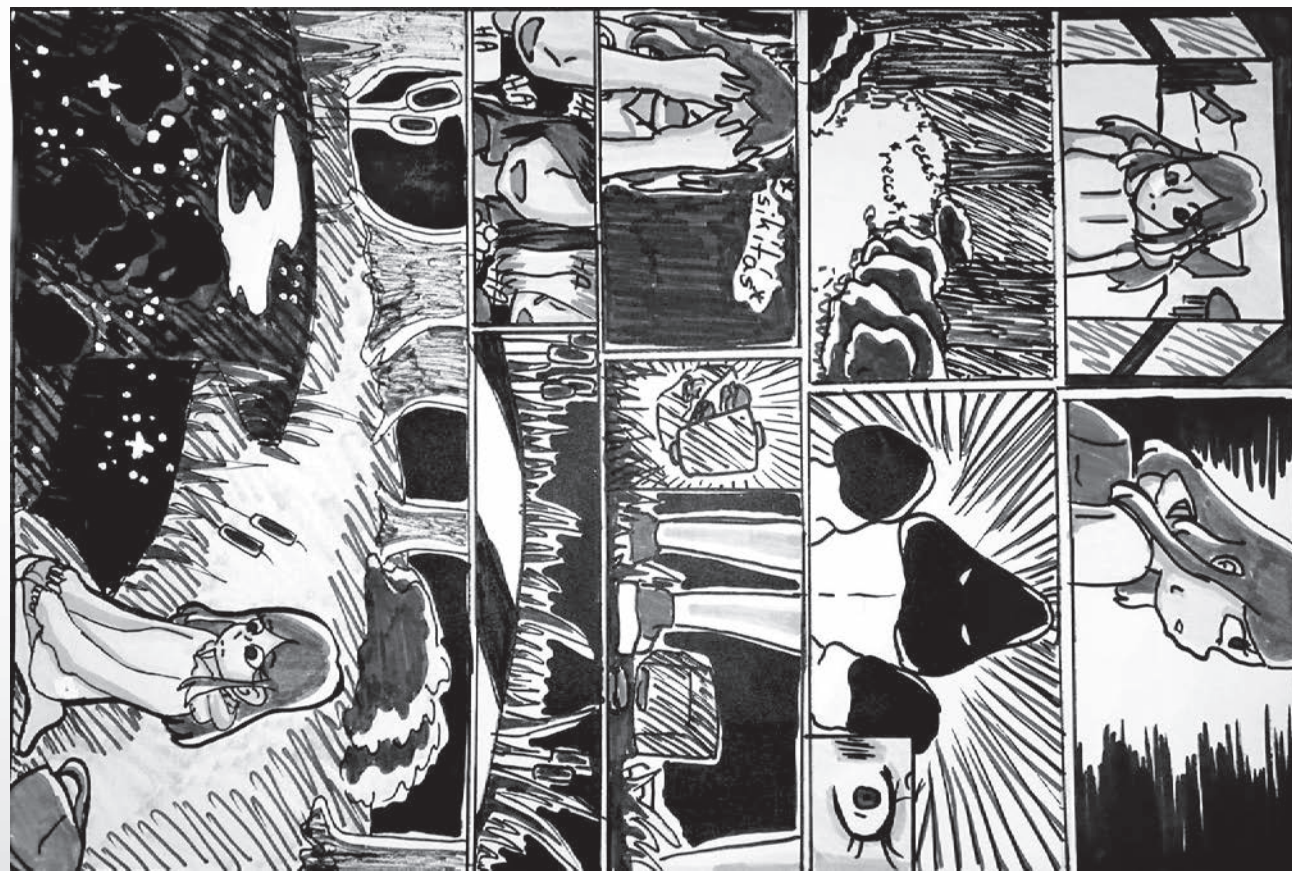
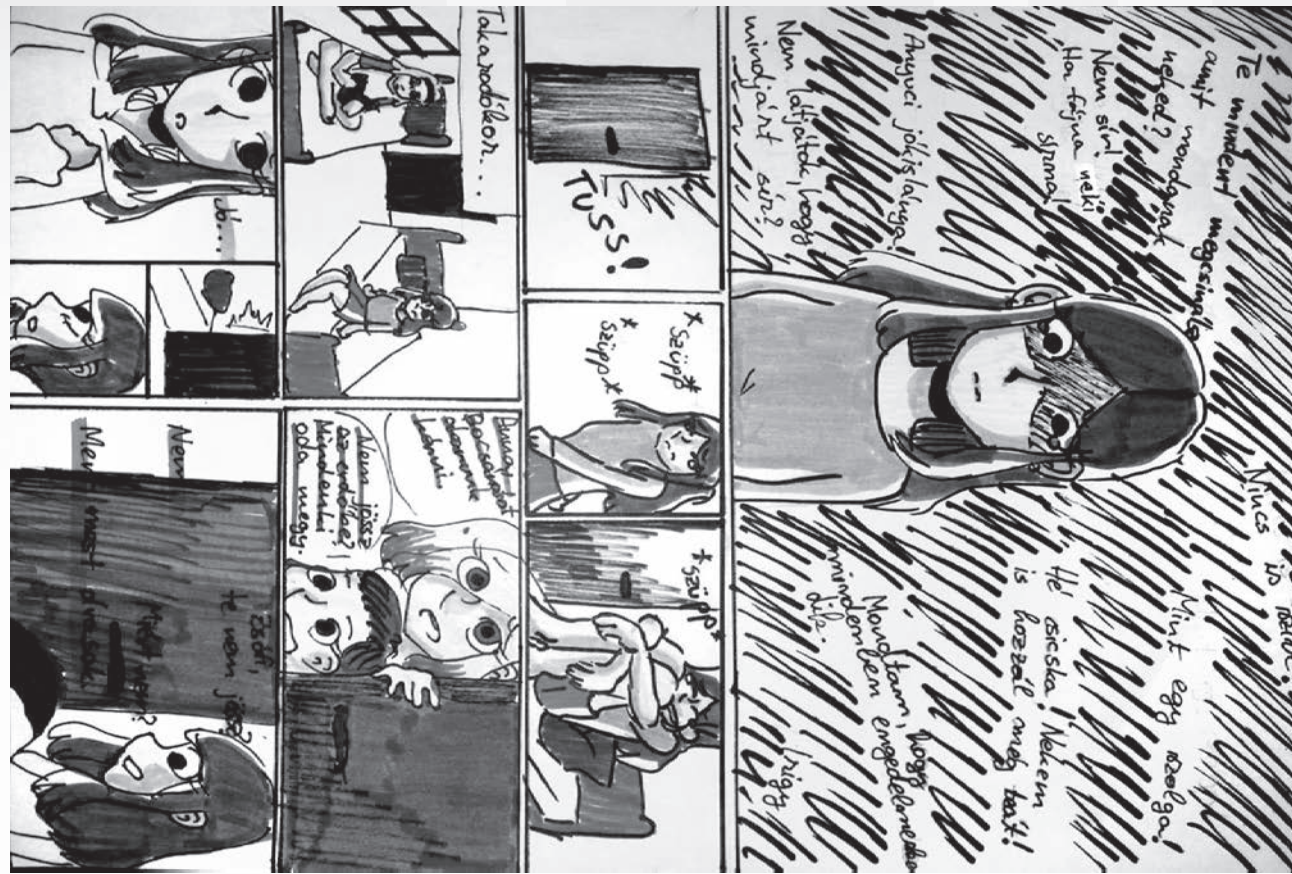
Az élet mint játék

Balla D. Károly kárpátaljai író, költő azt vallja: „Ha választani kellene, hogy homo sapiensnek vagy homo ludensnek tekintem-e magamat, gondolkodás nélkül az utóbbit mondanám. Az értelmes ember ugyanis nem feltétlenül játékos, ellenben a játékos feltétlenül értelmes.”

Egy Ursula K. Le Guin írónőnek tulajdonított mondat szerint a kreatív felnőtt egy túlélő gyermek.

Néha úgy képzelem el az életet, mint egy számítógépes, körökre épülő játékot (elég jó a grafikája, nem?). Míg meg nem oldjuk a küldetéshez rendelt feladatokat, nem léphetünk a következő szintre.

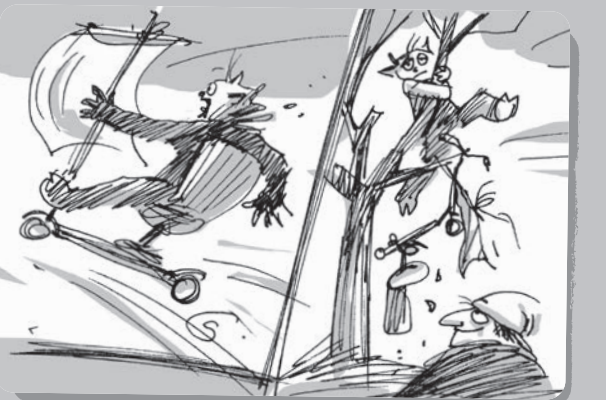
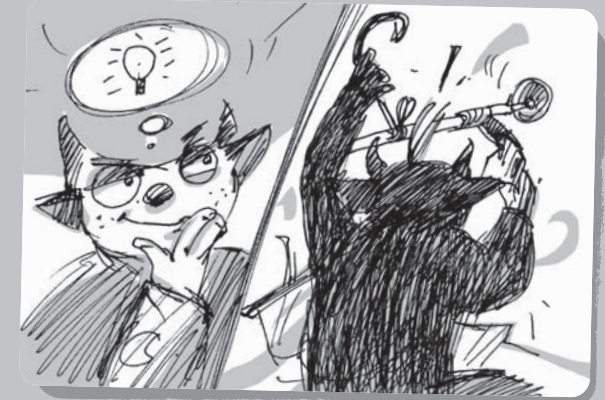

Cimbi naplója

Sziasztok!

Biztos ti is voltatok már úgy, hogy megváltoztatátok a véleményeket. Hát most én is így jártam. Eddig azt mondtam, hogy a rossz jó tanár az, amelyik nyugdíjba ment, s amelyik másokat tanít, s amelyik Szent Péterrel römizik, de most megváltoztattam ezt a rálátásomat a világra. Mindez **Ottó** miatt. Ahogy ő mutatkozott be: Ottó vagyok, két ó, s két tté. Szerintetek mi lehet rosszabb egy matektanárnál? Nos, egy olyan matektanár, aki még irodalmárnak is képkézbzi magát. Az eddigi se volt jó, de az legalább nem mondta, hogy **Anna** vagyok, két **A**, skét **N**. Szóval Ottó. Bejött az osztályba, elmagyarkodta a nevét, s aztán azt mondta, **5** módszer közül választhatunk. Ekkor még reménykettünk, de aztán jöttek a **módszerek**. Idézőjel módszerek idézőjel bezárva (valaki tudja, hol a billentyűn az idézőjel gomb? – előre is **köszí**). Én még ilyen szigorú embert nem láttam. Olyan a hangja, mint egy **T-Rexnek**, a szemei úgy vilognak, mint a karácsonyfaégők. Egyszer piros, egyszer kék, egyszer pislog, máskor villog. Azt mondta, akinek nem lesz megoldva helyesen a házi feladata, azt **eltapossa**, mint **úthenger a földgílisztát**. Aki rosszul felel, azt **eltapossa**, mint **bucsus menet a csőrő csigát**. Az egyik osztálytársam nem kéznnyújtással kérdezett, azt mondta, hogy még egy **ilyen humor, sa fején egy dúdor**. A másiknak azt mondta, ha még egyszer belekotyog a szinusztételbe, úgy megfejeji, mint **kancsimókus a farakást**. Nagyon ritkán kedves is tud lenni. Azt mondta, nem szereti a szerdát, mert nincs órája velünk. Pedig ahogy fogalmazott, úgy hiányzik neki velünk a matekóra, mint **mézeskalácsba a fokhagyma**. Hiányzik neki, mint esküvői ruhából a molylepke, mint ablaküvegnek a kőzapor, mint lufiárusnak a rózsabokor, mint kajak a szemről, mint **hőembernek a csempekályha** silyenek. Fojtathatnám a sort, mert nem fogy ki a hasonlatokból, ahogy irtam, nincs rosszab, mint egy **magyarszakos matektanár**. A multkor mekkérdeztem, mennyi ideje van még a nyugdíjig, de elvigyorodott, úgy, hogy kivillant mind a **26-42 (??) sárgafoga**, s én csak arra gondoltam, hogy csengesenek ki minél hamarabb. Az órárol. Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Szellelbélelt rollerezés

Csillag István rajzai

	Romhányi verse	Szeged folyója	Becézett Erika	Rejtő Jenő hőse	Kiszárad a forrás	Kiló Fénykép	Megfontoltság Hidrogén vegyjele	Földet forgat	Svéd autójel Tüzet éleszt	Vitát gerjeszt Valaminél lentebb	Romhányi verse
Romhányi verse											H
Nagy bánat							A cetfog anyaga Világító dióda				
Csoport zajong, lármázik								Innivaló Órahang			
... Bence, Nyíró József hőse			Katonai vállrojt Részvénytársaság						Középen átdob! Csillagkép		
Szines						Ady álneve Széled a tömeg		Bizonyos ideje Véredény			
Egye!		Tudományos kutató Felfedő					Kapni akar Vágott káposzta		Liter Alumínium vegyjele		
Saját kezűleg röviden			A sugár jele Melléje áll		Mocsári növény Lendület		Mária becézve A te tulajdonod				Romhányi verse
Hajó hátsó része				Zavar Itt népiesen				Csomót lazít Rangjelző szócscsa			
Nevével hitelesítő						Hasad a jég A máj termeli			Olasz autójel Megtévesztő		
Romhányi verse								Motor-márka Én latinul			
Angol löverseny helyszín (EPSOM)					Iskolai bútor Ázsiai állam			Csapadék Tollforgató			
Newton		Buli közepe! Cicero kora			Kórházi osztály Az AEÁ elnöke volt			Való Retten			
Taszit Volt				Bánat Kaiserlich und Königlich röv.		Rétes jelzője Telefon röviden					
			Német férfinév Kipling kígyója				Megfelelő Sajtszelet!		Indok Most középen!		
Regényhős kistróka Romhányi verse								Minden rendben! Dehogy!			
Romhányi verse											K

Fekhelyek festményeken

Id. Lucas Cranach: Szűz Mária születése, 1510-es évek

Giuseppe Crespi: Bolhászkodó leány, 1720 körül

Hermann Sondermann: Alkóv egy parasztházban, 1886

Carl Spitzweg: A szegény költő, 1839

Vincent van Gogh: Hálószoba (második változat), 1889

Benczúr Gyula: II. Rákóczi Ferenc elfogatása, 1869

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT
A 2020-2021-ES
TANÉVRE!

Éves előfizetési díj:

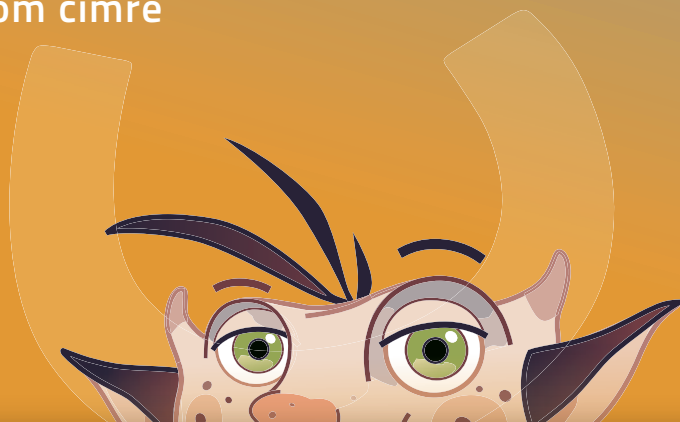
30 lej (3,33 lej / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net